

کەسایەتی د رۆمانا (شەقین پراگ) یا (حەسەن ئیبراھیم) ی ل دویف تیورا دەروونشیکاریا (ئیریک فرۆم)

هەرژین یاسین اسماعیل و عماد ویسی خالد
بەشێ زمانی کوردی، کولێژا زمانان، زانکویا دهوك، هەرمێما کوردستان-عێراق

(مێژوو وەرگرتنا فەکولتیی: 9 تەباخی، 2023، مێژوو و رەزامەندی بە لافکرینی: 1 جریا ئێکی، 2023)

پوختە

کەسایەتی ئێک ژ رەگەزین سەرەکیین ئەدەبی ئەگێرانکییە و شەنگستە و ستوینا سەرەکییا ئاڤا کرنا رۆمانییە، ژ بەر گرنگییا فی رەگەزی چەندین ئەکۆلین ژ گوشە نیگایین جیاواز ل سەر هاتینە کرن، ئێک ژ فان گوشە نیگایان، گوشە نیگایا دەروونناسییە.

هەر دەروونناسەکی ل دویف رەفتارین کەسی د ناف جفاکیدا خواندن بو کەسایەتییان کرینە و ل دویف بۆچوون و ئیرینین خۆ ب سەر چەندین جۆران دابەشکرینە. بۆ نموونە ئیرینین سیگموند فرۆید، ئەلفرید ئادلەر و ئیریک فرۆم. ئیریک فرۆم، ب گریڤدانا کەسایەتییان ب جفاکیفە و رۆل و ئەرکی وان ل سەر بەرھەمھێنەر و نەبەرھەمھێنەر دابەش دکەت و روناهین بەردەتە سەر وان.

ئەف ئەکۆلینە پیکۆلە کە بۆ بەرچاڤخستنا کەسایەتیی د ناف بەرھەم ئەدەبیدا ل دویف تیورا دەروونشیکاریا فرۆمی، کول سەر رۆمانا (شەقین پراگ) یا رۆماننقیس (حەسەن ئیبراھیم) هاتییە پراکتیزە کرن.

پەڕەقین کەسایەتی، دەروونناسی، ئیریک فرۆم، رۆمان، شەقین پراگ.

پێشەکی

کەسایەتی ئێک ژ فاکتەر و رەگەزین هەرە سەرەکییە د بنیادنانا رۆمانیدا، لەورا نقیسەر ل بن کارتێکرنا شروڤە کرنا خۆ بۆ کەسایەتیی جفاکی، کەسایەتیی رۆمانا خۆ ئاڤا دکەت. ئەف ئەکۆلینا ل ژیر ناف و نیشانی (کەسایەتی د رۆمانا شەقین پراگ) دا یا (حەسەن ئیبراھیم) ی ل دویف تیورا دەروونشیکاریا ئیریک فرۆمی) خواندنا کە دەروونییە بۆ جۆرین کەسایەتیی د رۆمانیدا و بەرچاڤکرنا جۆرین کەسایەتییە د جفاکا کوردیدا، ب مەبەستا دەلیڤەدان ب هەلسەنگاندنا کە زانستی بۆ فی جفاکی.

گرنگییا ئەکۆلین: ئەکۆلینا بەرھەمێن ئەدەبی ل بن رۆشناویا تیورین دەروونی بابەتەکی نوێ نینە و چەندین بەرھەمێن ئەدەبی ب دیتنن دەروونی و ب تاییبەت تیورا زاناین دەروونناسیی (سیگموند فرۆید) هاتییە ئەکۆلین کرن، بەلی ژ لاین زاناین دەروونناسیین پشتی فرۆیدی گرنگییە کە ژێدە پێ نەهاتییە دان. مە ب باش زانی کو ب دیتنا زانایەکی دیتەر وەک ئیریک فرۆمی خواندنا کە نوێ بۆ کەسایەتیی رۆمانا شەقین پراگ بکەن و ب خواندنا کە زانستیانەیا دەروونی بۆ پالەوان و کەسایەتیی ناف رومانن لایەنن ئەشارتیی کەسایەتییان کو ب گشتی ژ کەسایەتیی تاکێ کورد و

جفاکی کوردی هاتییە وەرگرتن، روون بکەن و بییە هاریکارە کە بۆ نقیسەر و رەخنەگرتن ئەدەبی بۆ ئاڤا کرن یان خواندنن نوێ بۆ بەرھەمێن کوردی. سنوورئ ئەکۆلین: پراکتیزە کرنا تیورا دەروونناسییا ئیریک فرۆمی ل سەر رۆمانا (شەقین پراگ) یا رۆماننقیس (حەسەن ئیبراھیم) ی. ئارمانجا ئەکۆلین: خواندنا نوێ بۆ کەسایەتیی رۆمانا کوردی ل دویف تیورە کە دەروونناسیا نوێ ب ئارمانجا ئەکۆلینا خواندنن نوێ و جیاواز و ب دەستڤەهینانا گوشە نیگایین جۆراو جۆر. گریمانەیا ئەکۆلین: رۆمان وەک بەرھەمەکی ئەدەبی ئەگێرانکی کو رەنگەڤەدانا ژ یانا تاکین د ناف جفاکیدایە، بابەتین دەروونناسی ئەکۆلین ل سەر دکەن هەر گریڤدای ئەوان کەسانە، ئەف ئەکۆلینە پیکۆلە کە ژ بۆ دیار کرنا ئەوئ چەندی کو ئایا د شیاندا یە تیورا ئیریک فرۆمی ل سەر رۆمانا کوردی بھێتە پراکتیک کرن و ب ریکا رۆمانن جۆرین کەسایەتیی د کەسایەتیی تاکێ کورددا بھێنە دیار کرن؟

رێباز و مێتودا ئەکۆلین: بۆ نقیسنا فن ئەکۆلین مە مفا ژ رێبازا وەسفی- دەروونی -شروڤە کاری وەرگرتییە و مێتودا دەروونشیکاریا ئیریک فرۆمی هاتییە پەیرە و کرن. پەیکەرئ ئەکۆلین: ئەف ئەکۆلینە ژ بلی پێشەکی و ئەنجامان، دوو پشکان ب خۆڤە دگرت. پشکا ئێکی

درووستكەرى رووداوه كانە، كەسايەتییە كانی شەن بە شانی رووداوه كان گەشە دەكەن)) (پەروین عەبدوللا، ۲۰۰۸: ۴۸). واتە ئەگەر كەسايەتی نەبن رویدان دروست نابن، ئەف رویدانەزی ل دەم و جەین دیاركریدا دروست دبن، لەورا كەسايەتی ((بنەما و رەگەز و پیکهاته كانی تری چیرۆك وەكو شوین، كات، روودا، ... هتد، بەیەكەو دەستپتەو و بەرەو پێشەو بەیان دەبات، چونكە بوونی ئەم توخمانە پابەندە بە كارەكتەرەو و لە پینا و خزمەتی كارەكتەر دا چیرۆك نووس دا پانە دەپیت)) (معتصم احمد حمد امین، ۲۰۱۲: ۲۹). د ئەفان جۆرە بەرەماندا، كەسايەتی توخمی سەرەكییە و توخمین دیتەر دكەفە د خزمەتا ویدا و پەيوەندیەكا بەیز د ناھەرا ئەواندا هەیه. ل دویف بۆچوونا (ئەستوی) كەسايەتی د بەرھەمی ئەدەبیدا ب پلەیا دووی ل دویف رویداندا دەیت، و دپیزیت: ((كەسايەتی ئەو خەسیەت و سیمایانە كە دەدرینە پال ئەو كەسانە كەردەو كە جیبەجی دەكەن و كەسەكانی شە هەر بەو خەسیەت و سیمایانە دەناسرێتەو)) (ئەستو، ۲۰۰۴: ۲۸). كەواتە كەسايەتی ژ داھینانا نقیسەرییە، كو نقیسەر رادبیت ب دیاركرنا ئەوان سیمایانە تاییەتمەندیین روخسار و ناھەرۆكا كەسايەتیین ئەدەبیین ب رویدانان رادبن. ئەفەزی ژ بۆ سروشتی مروفی د واقعیدا دزھریت، كو هەر كەسەك خودان كەسايەتییا خو یا تاییەتە و ل دویف رەھەندی سروشتی و جفاکی و دەروونی یین مروفی جودایە ژ كەسانین دیتەر.

سەبارەت پیناسەیا كەسايەتی د رەخنەیا نویدا، (رولان پارت) دپیزیت: ((بەرھەمی كارەکی نقیسییە)) (محمد عزام، ۲۰۰۵: ۱۱). واتە كەسايەتی وەكو بوونەو رەھەکی ل سەر كاغەزی و توخمەکی زمانی و قەگیرائی دەیتە دانان نەك بەرجەستەكرنا كەسانین واقعی، دیسان ل دویف بیروبووچوونین (فیلیب هامون)ی، كەسايەتی ((نە چەمكەکی ئەدەبیین پوختەیه، بەلكو ئەو ب شیوہیەکی بنیاتی یا ب وی نەركی ریزمانی قەگیدایە ئەوئ د ناف دەقیدا پین رادبیت، بەلن ئەركی وئ یین ئەدەبی ل وی دەمی دەیت دەمی رەخنەگر رادبیت ب هەلسەنگاندنا بیقەرین رەوشەنبیری و ئیستاتیکی)) (حسن بحرایی، ۱۹۹۰: ۲۱۳). سەرەرای ئەفان بۆچوونان ((ئەگەر كارەكتەری ناو دەق پەيوەندی بە جیھانی دەرەو نەبیت - ئەگەر چی هەیه تی - ئەوا خودی بەرھەمە ئەدەبیه كە پەيوەندی بە كۆمەلگەو ئەو واقعەو هەیه كە بەرھەمەكە تییدا دروستبوو)) (سەنگەر قادر شیخ محەمد حاجی، ۲۰۰۹: ۱۷۴). ل قیری ((نووسەری داھینەر كەسیكە بتوانیت ماوەی نیوان واقعی و خەیا، سنووری نیوان ژیان و رۆمان بسریتەو، ئەوسا هەم خوینەر خوئی ل دەبیتە بەشیک لە كارە ئەدەبیه كە، هەم كارەكتەرەكان، رووپەلەكان جی دەھیلن و تیکەل بە

چوارچووئی تیوری ب خوڤەدگرت و هاتیە تەرخانكرن ژ بۆ دانە نیاسینا كەسايەتیین ژ لایئ ئەدەبی و دەرووناسیقە، دیسان دیاركرنا تیورا دەروونیا ئیریك فرۆمی و بۆچوونین وی سەبارەت بابەتی كەسايەتیین و جۆرین وی. **پشكا دووی** یا تاییەتە ب لایەنی پراكتیکی قەكۆلینیقە، خواندەكا دەروونی ل بن روشناییا تیورا دەروونیا ئیریك فرۆمی بۆ كەسايەتیین رۆمانا (شەقین پراگ) یا (حەسەن ئیبراھیم)ی هاتیەكرن.

۱-كەسايەتی:

بابەتی كەسايەتیین وەكو لایەنەکی گرنگ یین گریدا ب مرۆفەقە، د سەردەمی نویدا گرنگییەگا زۆر پین هاتیەدان، ب تاییەت د زانستی دەرووناسی و دەرووناسییا جفاکی و زانستی نوژدارییا دەروونیدا، چونکی ((ل گەل پێشكەفتنا كۆمەلگەهان و ئالۆزبوونا ئاریشەیین مروفی د سەردەمی نویدا، و دەرەكەفتنا ئاراستەیین دیموكراتی، گرنگیدان ب تاکی ب شیوہیەکی بەرچاف بەرەف زیدەبوونقە چوو)) (سید محمد غنیم (د)، ۱۹۷۵: ۴۴). ئەف گۆھورینە ل سەرمروفی دەسپینیت كو خودان كەسايەتیەكا تمام و ساخلەم بیت و ل سەر سروشتی كەسايەتییا خو ژلایئ دەروونی و كۆمەلایەتیقە ئاشنا ببیت، دا كو خودان ژیانەكا بەختەو رەبیت.

۱-۱- پیناسین كەسايەتی:

سەبارەت پیناسەكرنا كەسايەتیین، دشیاندا نینە پیناسەیه كا ئیكگرتی بۆ بەیتەكرن، چونکی چ ل سەر ئاستی ژیان رۆژانە یان ژ لایئ زانایین دەرووناسی و جفاکی و ئایینی و قەكۆلەر و رەخنەگرین ئەدەبیقە، دیتنەكا تاییەت بۆ كەسايەتیین هەیه و ب شیوہیین جودا هاتیە پیناسەكرن.

۱-۱-۱- پیناسا كەسايەتی ب شیوہیەکی گشتی:

تیگەھی كەسايەتیین ئیك ژ تیگەھین بەرنیاسە د ناف جفاكیدا، لەورا وەسفا كەسايەتییا كەسەکی ل دویف دیتنەكا تاكەكەسی یا سادە بۆ وی كەسی دەیتەكرن، ئانكو ((ئەوی د هەلسەنگین و د پیقن ل سەر بنەمایین هەستپیکری و یین زال و یین دیار و ئاشكەرا)) (خالد میكائیل بەرواری، ۲۰۱۹: ۸). ئەگەر تەماشای زوربەیا پیناسەیین ئاسایی یین كەسايەتیین بكەین، خویادبیت كو ل سەر بنەمایین شیانیین تاكەكەسی و رادی كارتیكرنا وی ل سەر دەوروبەران هاتیەكرن، وەكو د ئەق پیناسەبیدا هاتی كو ((كەسايەتی كۆمەكا ئەوان كارتیكەرانی یین تاك ل جفاکی دكەت، یان هەندەك كار و نەریتن كو ب ریکا ئەوان ب سەرەكەفتیانە كارتیكرنی ل كەسانین دی دكەت)) (سید محمد غنیم (د)، ۱۹۷۵: ۴۸-۴۹).

۱-۱-۲- پیناسا ئەدەبی:

بابەتی كەسايەتیین د بیاھن ئەدەبیدا، جەھك گرنگ هەیه، چونکی د نقیسین و ئاھكرنا دەقین ئەدەبیین قەگیرائكیدا و ب تاییەت د چیرۆك و رۆماناندا ((كارەكتەر

وێكو دیاری ناکەت، بەلکو ب هیز و ب زۆری ژ یین دیتەر دستین، ئەف ئاراستەییە هەمی بیافان فەدگریت)) (اریک فرۆم، ۲۰۰۷: ۹۵). کەواتە ب ریکا ئەوان پەیوەندییەن ژ بۆ بەرژەوهندییەن خۆ یین تاییەت ل گەل کەسین دیتەر گریڤاين، هەرتشتی بقیەت - چ ماددی بیت یا مەعنەوی - ب هەر ریکەکا هەبیت ژ وان کەسان وەردگریت یانژی ژئ دستینیت.

۲-۲-۲-۲-۳- کەسایەتییا کومکەر:

مرۆفی خۆدان کەسایەتییا کومکەر باوەری ب ئەوی چەندی نینە کو لایەنێن دەرەکی بۆ وی ببنە ژیدەر ژ بۆ گەشتن ب داخواری و پیدییان، و ((تەناهی و پاراستنا وان ل سەر بنەمای پاشکەفتکر و دابینکرئ هاتییە دانان، ددەمەکیدا د ئەوی باوەریدا بە کو مەزاختن مەترسی و گەف بیت)) (اریک فرۆم، ۲۰۰۷: ۹۸). لەورا ئەف کەسایەتییا ((یئ قەلسە بۆ پارە و تشتین ماددی و هەتا کو د هەستان و هزرۆبیرانژیدا)) (اریک فرۆم، ۲۰۰۷: ۹۸). دیسان ((ھیان و حەز ژیکرئ ب کەسانێن دی نادەن، بەلکو هەولاً بدەستفەهیانا وئ ب ریکا خاوەنداریاتی، دکن)) (اریک فرۆم، ۲۰۰۷: ۹۸).

۲-۲-۲-۲-۴- کەسایەتییا بازارگری:

کەسایەتییا بازارگری ((خۆ وەکو کەرەستە (کالا) ددانیت و پیکولا فەدیتنا ئاف و دەنگیا دەرەکی دکت، و تاک خۆ د بازارئ جفاکیدا دئیحیتە بەرچاف)) (محمد سید عبدالرحمن، ۱۹۹۸: ۲۲۵). رهۆریشالین ئەفی جورئ کەسایەتی، ب بازراگنیکرئ و بازارئ کەرەستەیان و ئەرکی ئابووری کۆمەلگەهین پێشەسازی و نویفە دگریڤاينە. تاک ب هەمان شیواژئ کو رەفتارئ ل گەل کەل و پەلان (کەرەستان، کالایان) دکت رەفتارئ ل گەل خۆ و کەسانێن دی ژئ دکت، و ((سەرکەفتن ب شیوەپەکی مەزن ل سەر چەوانییا فرۆشتنا کەسایەتییا مرۆفی دمییت، و مرۆف خۆیەتییا خۆ وەکو کەرەستە (کەل و پەل) بکاردهییت، بەلکو وەك فرۆشیار و تشتین پێشکیشکری ژ بۆ فرۆتن)) (اریک فرۆم، ۱۹۷۸: ۱۳۹).

۲- پراکتیکرنا تیۆرا ئیریک فرۆمی ل سەر کەسایەتیین رۆمانا (شەفین پراگ):

د پراکتیزەکرنا فەکۆلینا مەدا، دئ هەولدهین کەسایەتیین رۆمانئ، ل دویف دابەشکرنا تیۆرا ئیریک فرۆمی دەستیشان بکەین. رۆمان ژ کەسایەتیین سەرەکی و لاوەکی پیک دەیت، د پراکتیزەکرنا فەکۆلینیدا، دئ رابین ب دیارکرنا رۆلئ کەسایەتیین لاوەکی یین کو د هاریکارن د پەیداکرنا گۆهوریین ب سەر کەسایەتییا سەرەکیدا دەین. واتە نەك ب تئ دیارکرنا ئەرکی وان یئ پیکفەگریڤان و پێشفە برنا رویدانان.

۲-۱- کەسایەتیین سەرەکی:

رویدانین رۆمانئ ب شیوەپەك گشتی، ل دور

بەرژەوهندخواز، کومکەر، بازارگری) نە. ب ئەفی چەندی، دئ شیین بیژین فرۆمی پینچ جورئ کەسایەتییا دەسنیشانکرینە. بەلئ ب بەرچاف وەرگرتنا هندی کو ((سروشتی هەرتاکەکی تیکەلەپەکە ژ گشت ئەفان ئاراستەیان یان هەندەك ژ وان پیکدهیت و ئیک ژ وان ئاراستەیان یین زاله)) (اریک فرۆم، ۲۰۰۷: ۹۴). کەواتە مرۆف د سروشتی خودا، تاییەتمەندیین هەر پینچ جوران یان هەندەك ژ وان هەنە. بەلئ جورەك ژ وان یین زاله ل سەر کەسایەتییا وی و ب ئەوی جورئ دەیتە بناقکرن.

۲-۲-۱- کەسایەتییا بەرەمەپینەن:

ئەفی جورئ کەسایەتییا ئاراستەپەکی سەرەکی هەپە، ئەوژی پەپەندی ب گشت بوارین ئەزموون و شەهەزایی یین مرۆفیقە هەبیت، و نوینەراتییا هەبوونا مرۆفی یا تمام گەشەکری دکت. و مەبەست ب بەرەمەپینانئ ((بەرەمەپینانا هەمی شیانایە پێخەمەت وەرارکرنا شیانین خۆ و بدەستفەهیانا شیانین خۆ یین سروشتی. مەرەما مە ژ بکارهینانا شیانین خۆ: ئەو یئ ئازاد بیت و پشتبەستنی ل سەر کەسەکی نەکەت کو شیانین وی کونترۆل بکت)) (اریک فرۆم، ۲۰۰۷: ۱۱۶). ژ تاییەتمەندیین سەرەکیین ئەفی کەسایەتی داهینان و هەبوونا شیانان ئیانا بەرەمەپینەر و هزرکرنا بەرەمەپینەر و چالاکییا بەرەمەپینەرن.

۲-۲-۱- کەسایەتییا نەبەرەمەپینەن:

ئەو کەسن یین شیانین خۆ نەزانن و نەشین بگەهەن ئەوان شیانین سروشتیین ل دەف وان هەین. کو بۆ چوار جوران هاتییە دابەشکرن، ب ئەفی شیوەپەك ل خوارئ:

۲-۲-۱- کەسایەتییا وەرگر:

ئەو تاکین ئەفی جورئ کەسایەتییا ب خۆفەدگرن، د ئەوی باوەریدا نە کو ژیدەرئ رەزامەندی ژ دەرەپە و ((چاوەروانی دەستەبەرکردنی هەموو ئەو شتانەن کە دەیانەوئ (لە سەرچاوەپەکی دەرەکی) لە کەسپکی تر.. لە پەیوندییاکانیان لە گەل ئەوانیتر وەرگرن)) (سەعید شاملو (د)، ۲۰۱۰: ۱۷۳). کەواتە ژیدەرئ دەرەکی چ کەسەك، خیزان، گروپ یان دەستەلات بیت ((ژیدەرئ گشت باشیانە و تاکە ریکە بۆ بدەستفەهیانا ئەوا وی دقیت، چ ماددی، یان هەست، یان هیان، یان زانین، یان چیژ بیت)) (اریک فرۆم، ۲۰۰۷: ۹۴).

۲-۲-۲-۲-۱- کەسایەتییا بەرژەوهندخواز:

ئەف جورئ کەسایەتییا، ژ بۆ دابینکرنا پیدییین خۆ، پشتبەستنی ل سەر کەسانین دیتەر یان ژیدەرئ دەرەکی دکت، و ((د پەپەندیین خۆدا کەسانین دی بکاردهییت ژ بۆ بەرژەوهندییین خۆ)) (فیصل عباس، ۱۹۹۶: ۱۲۷). کەواتە ل گەل هندی کو کەسایەتییا وەرگر و کەسایەتییا بەرژەوهندخواز هەردوو پشتبەستنی ل سەر کەسانین دیتەر دکن، جوداهی د ناقبەرا ئەواندا هەپە و ((شیواژئ بەرژەوهندخواز چاوەرئیا وەرگرتنا تشتان ژ کەسانین دیتەر

که سایه تيبيا (حه سهن) ی دزقرن. گشت که سایه تيبين ديترد لاهه کينه و دهاریکارن ژ بؤ پیکفه گریدان و بهره ف پیشقه چوونا رویدانین رومان، دیسان کارتیکرنه کا مه زن ل سهر دروستبوونا گۆهورینان د جۆری که سایه تيبيا زال د که سایه تيبيا حه سهنیدا هه یه. که واته که سایه تيبيا سهره کی د ئەقئ رۆمانیدا (حه سهن)ه.

۱-۱-۲- حه سهن:

ئه گهر ل دویف ریزبه ندییا ده می و رویدانان، ته ماشای که سایه تيبيا حه سهنی بکهین، دیاردبیت ل ده سپیکئ حه سهن که سایه تيبیه کا بهر هه مهینه ره. ئەقئە ژ بؤ هه بوونا زۆربه یا تايبه تمه ندیین تايبه ت ب که سایه تيبيا بهر هه مهینه ره که سایه تيبيا ویدا، دزقریت. حه سهن، بهری سهرهلدانئ و ههر د ژیه کی بجویکدا دگه هیته ریزین شۆره شی و ده ست دده ت خه باتئ، نازادبوون ژ بن ده ستئ دوژمنی، هیشی و ئومید و خواستا وییا سهره کی بوویه. واته نارمانجا وی ب بجههینانا خه ونا خو و هه می گه لی کورد بوویه. ئەقئە ژ ئه رکه ک مرؤفایه تيبیه و ل بهر چاوه رگرتنا بهر ژه وه ندییا هه می گه لی خو بوویه نه ک هه ولدان بوویه ژ بؤ ب ده ستقه هینانا بهر ژه وه ندیین که سوکی و پارستنا لایه نئ سروشتی.

من ل بهر گه له کا چو نه کریه. ئەز چو جار په شیمان نابم. من نه ژ بؤ مالی دنیاين شۆره ش کریه، من نه ژ بؤ چو که سان شۆره ش کریه، شۆره شا مه ژ بؤ نازادیا ملله ته کی بوو. ژ بؤ وه لاته کن سهر به خو. (ش. پ: ل ۱۴۸).

ژ تايبه تمه ندیین ديترين بهر هه مهینه ریئ ل ده ف حه سهنی، ئەوه کو که سه که شیانین خو د زانیت، له ورا هزرکرن و فیانه ک بهر هه مهینه ره ل ده ف وی هه یه، ئەقئ بووینه ئەگهر کو باوه ری ب خو بوون ل ده ف وی دروست بوویه. ب شپوه یئ فلاشباک ئەقئ چهنده ده یته دیارکرن:

- ما تو ژ گیانی خو ناترسی؟

(هه قالئ شۆره شگیر)

- ئەو نارمانجا ئەز ژ بؤ خه باتئ د کم، ترس د ناف پهیره وئ وی دا نینه...! (حه سهن)

- مرؤف چهن د یئ میرخاس بت، ههر د ترست.

- ترس نه ب میرائین یه! ترس ب باوه ری یه! هه کهر مرؤفی باوه ری ب خه باتا خو هه بت، ناترست. قیجا دپته میرخاس... (ش. پ: ل ۱۳۷ - ۱۳۸).

که واته دشیین بیژین: حه سهن ژ لایه نئ سروشتیئ که سایه تيبی کو هه می ئاره زوو یین که سی و بهر ژه ون دیین وی ب خو هه دگریت، دهر بازوویه لایه نئ مرؤفایه تيبی که سایه تيبی، واته ژ که سایه تيبیه کا سروشتی دهر بازی که سایه تيبیه کا مرؤفایه تی بوویه، چونکی ئەوی ژ بؤ بهر ژه وه ندییا خیزان و که سوکار و خه لکی وه لاتئ خو، نارمانجا خو یا سهره کی کریه خه باتکرن ژ بؤ نازادبوونا وه لاتئ.

ئیک ژ سالۆخه تین دیترین که سایه تيبيا بهر هه مهینه ره د که سایه تيبيا حه سهنیدا، هه فگرته ل گه ل که سین دیترو گریدانا په یوه ندییان ل گه ل وان ل سهر بنه مایی فیانا براینیئ، وه سان حه ز ژ هه فالین خو دکه ت کا چه ونا حه ز ژ خو دکه ت. ب شپوه ی خه ون ئەقئ چهنده ده یته دیارکرن:

- ئەز بریندار بووم... تو خوه قورتال که. (حه سهن)

- ئەز ته ناهیلیم، پشت راستبه. (عه لی نه جه فی) (..)

- هیقیدارم تو د گه ره ونا من دا نه چی...! خوه قورتال که. ئەز دئ شه ری که م هه تا مرئ. (ش. پ: ل ۱۰۴).

به لی رویدانا شه هیدبوونا هه فالین ویین شۆره شگیر (عه لی نه جه فی و نازاد هه ولپری) ل باژیری پراگ، خالا وهر چه رخانه یین بوون ژ بؤ گۆهورینا که سایه تيبيا وی ژ که سایه تيبیه کا بهر هه مهینه ره ژ بؤ که سایه تيبیه کا ساده و پاشی نه بهر هه مهینه ره - وه رگر - بریه.

ئهو دیمه نین کریت، ئەوین گه له ک شه فا نه هیلا ی بنقت. گه له ک جارا خوارن به ردلی ره ش کرین. ئەو روودانا، بوویه پشکه ک ژ ئیانا وی، نه شیت ژبیر بکت، نه شیت بیی وی بزیت. چهن د جار هکن، ژ دل که نیه، خو شیه ک بؤ چیووویه، یان ل گه ل هنده ک هه فالا گه ریانه کا خوه ش کریه. گه فزکا نازاد، د ناف خوینا عه لی دا هاتیه پیش چاهان، دل لی چرمساندیه. (ش. پ: ل ۴).

پشتی بوورینا پتر ژ دهه سالان ل سهر شه هیدبوونا هه فالین وی، هه قالئ وی حوسین، داخوای ژ حه سهنی دکه ت ژ بؤ گه ریانی به ره ف باژیری پراگ بچن و بؤ ده من چهن د رۆزه کان ل باژیری پراگ ل دویری ههر تشته کئ دبیته ریگ، ده مکه کئ خو ش بیورین. به لی ژ ئەگه ری ئەقئ گه ریانی، که سایه تيبيا حه سهنی ب تمامی ده یته گۆهورین، چونکی ژ نشکه کپقه دچنه جه ن شه هیدکرن هه فالین حه سهنی (نازاد هه ولپری و عه لی نه جه فی)، دووباره دیتنا جه ن روودانئ، برینین حه سهنی نویکر نه قه و هه رتشت ل بیرو وی هینان.

ئها ل قیری بوو. ئەری، ئەری ئها ل فی جه ی بوو. وه ک نه ساخه کن تاسار گرتی، له زکی گرت، د ناف جلکین خوه دا بهرزه بوو. ئەقئ شوون گوللین وانن ل سهر فی دیواری. چاقین خوه ژ دیواری بهر ب جادی شۆرکرن.

ئها ئەقئ شوون گه فزکا عه لی نه جه فی یه. ئەقئ رهنگن خوینا نازاد هه ولپریه (ش. پ: ل ۳)

پشتی ئەقئ چهن دئ، حه سهن به ره ف که سایه تيبیه کا وه رگره دچیت، هه قزینا حه سهنی و هه قالئ وی حوسین، دبنه ئەگه ره چه رخانه ک د که سایه تيبيا ئەویدا دروست ببیت. هه قزینا حه سهنی کو ل ده ستپیکئ شانازی ب بهر هه مهینه رییا حه سهنی بریه، لئ د سهر ده من نه ودا هه لویستی وی ژبؤ بهر ژه وه ندییا پارستنا خیزانئ، هاتیبیه گۆهورین.

تو هه ق بووی! ماته چ دهست د روودانا واندا هه بوو؟ ماته چ پښ چن دبوو، بۆ وان بکی؟ نهو باشتیرین هه قالین ته بوون. (ش. پ: ل ۹۵)

ب نه قی چهندی هه قزینا وی، ریککی ل بهر حوسینئ هه قالئ وی خوش دکهت، کو نهو بشیت وهرچه‌رخانه‌کی د که‌سایه‌تییا ویدا دروست بکهت. نه قجا رینیشاندهرییا چه‌سه‌نی دکهت ژ بۆ سه‌ردانکرنا مالباتین هه قالین خو، کو ب دیتنا چه‌سه‌نی، نازاکرنا وی ژ لاین کهس و کارین هه قالین ویهه تاکه ریکه ژ بۆ نارامکرنا دل و ده‌روونی وی، به‌لئ زیده‌تر به‌ره‌ف به‌رزه‌بوونی و بښ هیقیبوونی دجیت .

- من پساراته کر؟ ته وهلات چه‌وا دیت؟ (حوسین)

- وهلات، ههر نهو وه‌لته، مرؤف نهو مرؤهن.. (حه‌سن)

نه‌وا مه‌ کری... نه‌وا هاتیه سه‌ری مه‌ هه‌می هاته ژبیرکرن..؟! (ش. پ: ل 135، ۱۲۶).

که‌واته ب شیوه‌یه‌کی گشتی ره‌وشا جفاک تیدا بۆ وی دیاردبیت، ناستن بها و پیگه‌هئ ژ بۆ شه‌هیدان ده‌پته دان و ناستن گرنگییا ب خه‌باتا شورشگیر و خه‌باتکاران ده‌پته‌دان بۆ دیاردبیت. نه‌ف چه‌نده دبیته نه‌گه‌ر لایه‌نی مرؤفایه‌تی ل ده‌ف وی ژ وی ناستن خو یئ بلند به‌پته خوار و ره‌وشا وی زیده‌تر به‌ره‌ف نالوزیئ هه‌ بچیت و بیه‌قیبوون ل ده‌ف وی بگه‌هیته ناستین بلندتر. نه‌قجا وه‌کو ریکه‌چاره‌سه‌ری ژ بۆ قی قوناغا تیکچوونا ده‌روونی ل ده‌ف چه‌سه‌نی، حوسین پینشیازا چه‌سه‌نی دکهت ل دویف چوونا مافی خو بکهت.

تو ژی وه‌ک هه‌می یا، پسار خوه بکه، داخوازا مافی خوه بکه، ته ژی بچووک یین هه‌ین، ته ژن و مال یین هه‌ین. (ش. پ: ل ۱۳۹).

ب نه قی چهندی، وهرچه‌رخانه‌یا د که‌سایه‌تییا ویدا دروستبووی زیده‌تر دیاردبیت و نهو به‌ره‌ف که‌سایه‌تییه‌کا به‌رزه‌وه‌ندخوازه‌فه دجیت.

- ته چ ل به‌ره‌ف ته چ کر؟ (حوسین)

- نه‌ز یئ ل هیقی هه‌قالا، ل وه‌لاتی، دئ چه‌ه‌کی باش بوو من دیارکن. دئ زهرم خزمه‌تن کم. (حه‌سن) (ش. پ: ل ۱۴۵).

که‌سایه‌تییا وی ده‌پته‌گۆهورین ژ بۆ که‌سایه‌تییه‌کا نه‌به‌هه‌مه‌پنه‌ر یا به‌رزه‌بووی د خو‌یه‌تییا خۆدا. هه‌قزینا وی به‌حس ل ره‌وشا وی دکهت:

پشتی چوووه وه‌لاتی، که‌سئ چو پویته پښ نه‌کر. که‌سئ هاری نه‌کر. هه‌قالین وی یین مه‌زن بووین. نه‌شیا که‌سئ ببینیت. کارین وی مانه ب ریفه. هه‌می بوونه کول و کوغان، ل سه‌ر دلئ وی. یئ که‌تیه نیفا مالئ، وه‌ک دبین و هارا. که‌س نه‌شیت د گه‌ل باخفت ههر یئ دواستییت، ههر یئ توره‌دبت. نه‌ دنفت، نه‌ دخۆت نه‌ دچته ده‌ری.

گوهی خوه نادته که‌سئ.. (ش. پ: ل ۱۷۶).

هه‌قزینا وی، داخوا ژ هه‌قالئ وی حوسین دکهت ریکه‌چاره‌یه‌کی ببینت و چه‌سه‌نی ژ وی بارودوخی رزگاربه‌کهت، به‌لئ نهو ریا حوسین ژ بۆ چه‌سه‌نی فه‌دبیتت ژ بۆ چاره‌سه‌رکرنا ره‌وشا وی کو بچیته ده‌ف وی ل پراگ و ل دویف نارزه‌ووین خو یین که‌سوکی بکه‌فن و ده‌مپن خو‌ش ل گه‌ل کچین پراگ ببینن، نه‌وی زیده‌تر به‌رزه‌ دکهت و ژ خیزان و مال و زارؤکین خو دویردکه‌قیت.

ده‌مئ چه‌سه‌ن ل پراگ، هه‌قالئ خو یئ شوره‌شئ لایینی ژی دبیتت و به‌حس ل میرخاسییا چه‌سه‌نی دکهت به‌لئ ههر د به‌رزه‌بوونا خۆدا دبیتت. ب چوونا وی بۆ ده‌ف حوسینی، هیدی هیدی بنه‌مایین مرؤفایه‌تی د که‌سایه‌تییا ویدا ب تمامی ژ ناف دچن.

- هنده، من بریاردا، هه‌می تشتا ژبیریکم؟ وه‌لات، که‌س و کار، خه‌بات. هه‌رتشتن ده‌ستن من نه‌گه‌هتن، دئ ژبیریکم. دئ ل قیرئ ژیم و دئ ل قیرئ مرم. (ش. پ: ل ۱۸۷).

هه‌قزینا وی ل گه‌ل دناخقیقیت :

- هه‌لو؟ تول کیقه‌ی؟

- (هه‌قزینا چه‌سه‌نی)

- نه‌ز ییل پراگ. ته چ دقیت؟ (حه‌سن)

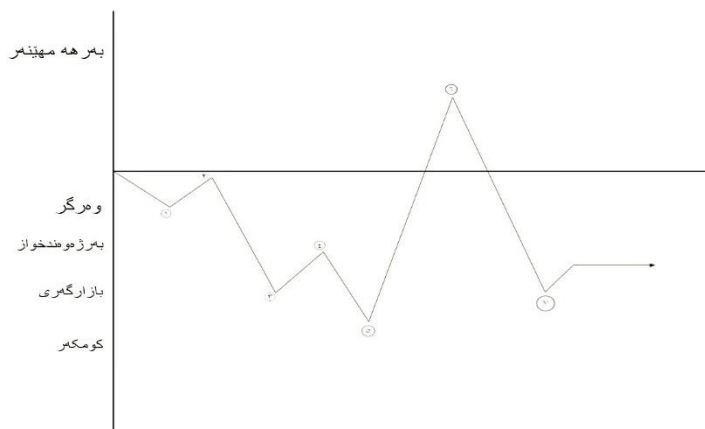
- من تو دقپی. بچووکین ته تو دقپی. دائیرا کاری هاریکاریا ته یا بری. وهره، بزهره، چ ژ ته کیمه؟ تول چ دگه‌ری؟

- نه‌ز یئ ل خوه دگه‌رم. نه‌ز یئ به‌رزه‌مه. ههر ده‌مئ من خوه دیت، نه‌ز دئ زهرم! (ش. پ: ل ۱۸۹).

نه‌ف به‌رزه‌بوونا وی یا خو‌یه‌تی، بۆ نه‌گه‌ری به‌رزه‌بوونی ل ده‌ف هه‌قزین و زارؤکین وی ژی، و ویرانبوونا مالا وی. له‌ورا ب تمامی ژ هه‌گه‌ریانا که‌سایه‌تییا خو ژ بۆ که‌سایه‌تییه‌ک به‌ره‌مه‌پنه‌ر، بیه‌قی دبیت. ب شیوه‌یه‌کی گشتی، دشپین گۆهورینن د که‌سایه‌تییا چه‌سه‌نیدا دروستبووین، د نه‌قی هیلکاریا خواریدا ببینن.

نەبت وی ژ ئەوان تاییەتمەندییەن سەروشتی د کەسایەتییا ئەویدا دویر ناکەن.

زالبوونا جۆری بازارگەری د کەسایەتییا حوسینیدا، بوویە ئەگەرئەبوونا پەیوەندییان ل گەل خویەتییا خۆ و کەسانین دیت، لەورا هەستە بئینبوونی و هاشیبوونی دکەت. کەواتە کەسایەتییا کە تاییەتمەندییەن کەسایەتییا بەرھەمھێنەر ل دەف نین. لەورا هەردەم ل ریکەکی دگەرییەت ژ بۆ ژبیرکنا ئەفی هەستی بئینبوونی، ئەو ریکە ئەو دگەرییەت بەرزی بوواندا دەمیە ل گەل کچین باژیری پراگ.

تاییەتمەندییەن مروفایەتی د کەسایەتییا حوسینیدا خۆ دیاردکەن. رەفتارییەن وی، هشیاربوونا وژدانا وی ددەنە دیارکرن ل سەرب تئە ل بەرچاھوەرگرتنا بەرژەوہندییەن خۆیەن تاییەت.

وئ شەفی، ئەز ئی ژ دل و وژدان هەژاندم. من ئی ئەفە چەند سال بوون هزرا چو تشتان نەدکر، هزرا وئ شۆرەشا مە کاربو کر، هزرا شەھید و هەقالان، هزرا کەس و کاران، هزرا دایک و بابان. (ش.پ: ل ۱۲۳).

بەلێ دیار بوونا ئەفان تاییەتمەندییەن مروفایەتی د کەسایەتییا حوسینیدا یا جیگیر و نەگۆر نەبوو، بەلکو تاییەتمەندییەن لایەنی سەروشتی د کەسایەتییا ئەویدا ل ئاستەکی بەرزدانە، لەورا ئەگەر رویدانە ک ببیتە ئەگەرئەبوونا هەستی مروفایەتی ل دەف وی، بۆ دەمەکی کبم

هەردەمژمیرە ک گەلەکە. دوژمنی کارئ خوە باش یی کر.

- دیژن دئ ب ھیرشەکا بەرفرە رابەت.
- خوی د گەل هەوہ بت.
- ببورە من دقیا ل بەر تەنشتا تەبم، لئ وەلات فەرترە.
- ئەز گوری تە و وەلاتی بم!
- هەتا بەینقەدانەکا دی.
- هەتا سەرکەتنەکا دی.. (ش.پ. ل ۱۷۶).

ئەف کەسایەتییا وی، بەردەوام دبیت تاکو پشتی شۆرەش ئی ل غەریبیان. بەلێ پشتی شەھیدبوونا هەقالین حەسەنی و تیکچوونا کەسایەتییا وی و کارتیکرنا ئەوئ چەندئ ل سەر خیزان و زارۆکین وی، ترسا ژ ناھچوونا خیزانی ل دەف هەژینا وی پەیدا دکەت، چونکی هەژینا وی، ل دویف ئەوان گۆھورینین ب سەر شیوازی ژیانیدا هاتین د سەردەمی هەچەرخدا، تەماشای ژیانئ دکەت، نەخاسە ژیان ل وەلاتە ک بیانی بیت و ل گەل هەبوونا زارۆکان، لەورا کەسایەتییا وی بەرەف ئەوئ چەندئ فە دجیت تشتی گرنگ ل دەف وی ژیدەری پشەبەستنئ ل سەردکەن ژ بۆ پاراستنا ژیان و مانا وان، بیاریژیت. کو ئەوژی هەبوونا هەژینن وی حەسەنییە د

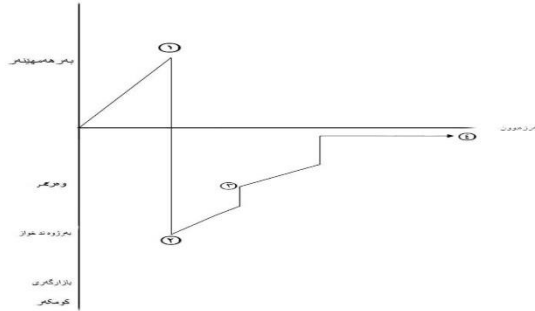
۱- حوسین کەسایەتییا کە نەبەرھەرمھێنەرە یا وەرگ، ل دەمی ل بن دەستھەلاتا بابن خۆ. ۲- دەمی گۆھورینا ژ کەسایەتییا وەرگ بەرەف یا بازارگەر فە دجی ل دەمی ژ بن دەستھەلاتا بابن خۆ رزگار بووی. ۳- کەسایەتییا کە بازارگەرییە ل دەمی ب دەستھەھینانا سامانی بوویە گرنگترین کار و ژیدەری بەختەوہریی ل دەف وی ۴- مەودایی گۆھورینا کەایەتییا بازارگەری بەرەف یا کومکەر. ۵- زالبوونا تاییەتمەندییەن کسایەتییا کومکەر. ۶- بەرھەمھێنەرە، ل دەمی ترومبۆلا وی دەپتە دزین. ۷- فەگەریان بۆ کەسایەتییا بازارگەری چونکی لایەنی سەروشتی کرتیکرنا هەژاریی د کەسایەتییا ویدا بەینن.

۱- ۲- ۲- ۲- هەژینا حەسەنی: ریی
 ۱- ۲- ۲- ۲- هەژینا حەسەنی، ل دەسپیکن خودان کەسایەتییا کە بەرھەمھێنەرە، کەسایەتییا کە ب ھیز ھەییە و قیانەکا راستەقینە بەرامبەر هەژینن خۆ ھەییە و تاکایەتییا خۆ و هەژینن خۆ د پارێزیت، خۆدان چالاکییا بەھەمھێنەر و هزرا بەرھەمھێنەرە.

- تو دئ چی؟ (ھەژینا حەسەنی)
- دقیت ئەز بچم! (حەسەن)
- (..)

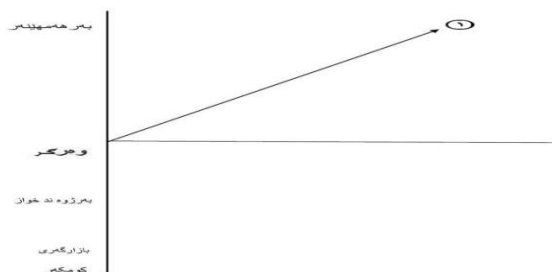
بشتبەستن ل سەر دکرل نەما لەورا کەسایەتییا وئ ئی تیک دچیت و بەرەف بەرزەبوونئ دچیت. ب بەردەوامبوونا ئەفی بارودوخی، هەمی تشتت ژ بن کونترۆلا هەژینا وی دەرکەفن و خیزانا وئ ویران دبیت. - وەرە مال... کچا تە چوو... (هەژینا حەسەنی) وەرە ب زەرە... کورئ تە ناهیتە مال... وەرە ئەم دئ بەرزە بن... وەرە مە ژ فئ زفروکئ بیئە دەر... ئەم بیدفی تەنە... (ش.پ: ل 191).

ژيانا واندا. کەواتە کەسایەتییا وئ ژ بۆ کەسایەتییا کە وەرگهاته گۆهورین. تو نه یارئ رجا خوهیی، ب توره بوونئ چو نازفرت، تە ئن و بچووک یین هەین، وانئی ماف ل سەرته هەیه. (ش.پ: ل 90). دەمئ حوسین ژ بۆ رزگارکنا هەقالئ خۆ حەسەنی ژ یاخیبوون و بەرزەبوونا کەتییا تیدا، داخواز ئی دکەت بەرەف ویفە بچیت ل پراگ، رهوشا وی زیدەتر بەرەف ئالوزبوونئفە دچیت، واتە ئەو ژیدەری هەژینا وی

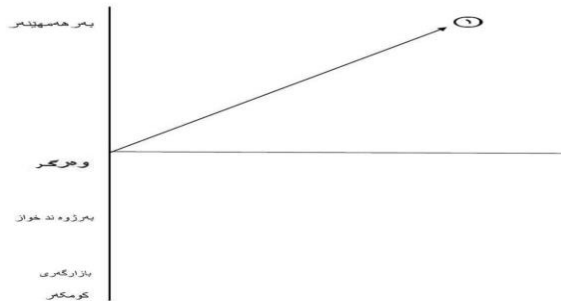
- ئازاد.. ئازاد هەولپیری! تو دزانی نیفا هەولپیریان ناھین وان ئازادن.. (کەسەکن خەلکن هەولپیری) - لئ تئئ ئیک بوو ژ هەمی دلئ خوه بۆ وهلاتی دکر.. (حەسەن) (ش.پ: ل 127). ئازاد هەولپیری، پشتی ژ بەر ئەنفالین رەش بەرەف ئەوروپا فە دچیت، ل وئیری ب دەستن سیخۆرین دوژمنی ل گەل هەقالئ خۆ عەلی نەجەفی دەپنە شەهید کرن. شەهیدبوون ئی د کەسایەتییا بەرەمەپنەردا و د رپیا ئازادبوونئ دا کەس ل گوپیتکا بەرەمەپنەریی د کەسایەتییا خۆ دا دەمینیت. واتە کەسایەتییا ئازاد هەولپیری ب تئئ ئیک ئاراستە هەیه ئەوژی بەرەمەپنەریه.

1- هەژینا حەسەنی، بەرەمەپنەره ل دەمئ شۆرەشئ. 2- بەرەف بەرزەبوونئ خوازینفە دچیت پشتی شەهیدکنا هەقالین حەسەنی. 3- بەرەف کەسایەتییا کە وەرگهاته دچیت، ل دەمئ رهوشا دەرئوونیا حەسەنی تیکدچیت. 4- بەرەف بەرزەبوونئفە دچیت، ل دەمئ حەسەن ژ وئ و زارۆک و مالا خۆ دویردکەفیت. 2- 1- 2- 3- ئازاد هەولپیری: ئازاد هەولپیری، کەسایەتییا کە بەرەمەپنەره. تاییەتمەندیین مروفایەتی د کەسایەتییا ئەویدا دزالن و ژ کەسایەتییا کە سروشتی دەرئوونیا کەسایەتییا کە مروفایەتی بوویە. ئیک بوو ژ قەرەمان و خەباتکەر و شۆرەشگیرین رپیا ئازادی خوازین.

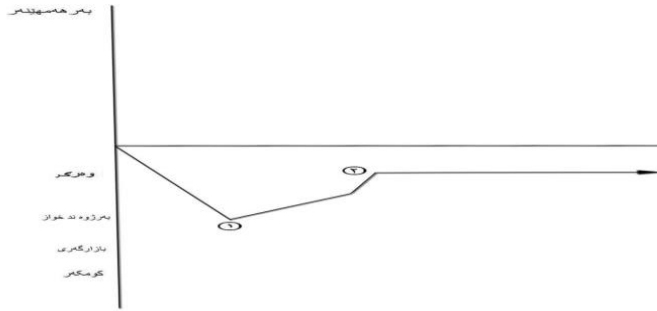
- ئەو هه قاله كئ عه ره به. (خه باتكه ر)
 - عه ره ب..؟! ئەم ژبه ر عه ره با يين ره هينه سه ر ئ قان چيا. ل قير ئ ئي به لا خوه ژ مه هه ناكن؟!
 - ئەهه ژ عه ره بين هه قاله، ئەو ئي ين كه هشتيه شوره شي. (ش. پ: ل 102، ل 103).
 سه ره راي ئەو ئي چهن دئ كو عه لي ب خو، خودان كه سايه تيبه كا به ره هه مه ينه ربوو، هه بوونا سه سه ني و ئازاد هه ولير ئ د ژيانا ويدا كو خودان كه سايه تيبين به ره هه مه ينه ربوون، كار يگه ربه كا زور ل سه ر مانا وي ل ئاستن كه سايه تيبيا به ره هه مه ينه ر، په يدا كر. له ورا ل وي ده مي ل گه ل هه قال ئ خو ئازادي ده پته شه هيد كر ن ئي، ل ئاستن كه سايه تيبيا به ره هه مه ينه ر دميين ت.

1- كه سايه تيبه كا به ره هه مه ينه ره، ب شه هيد بوونا وي د كه سايه تيبه كا به ره هه مه ينه ردا، ل ئاستن به ره هه مه ينه رين دميين ت.
 1-2-3-4- عه لي نه جه في:
 هه بوونا سالوخت و تايبه تمه نديين كه سايه تيبيا به هه مه ينه ر و هه گو هاستنا كه سايه تيبيا وي ژ لايه ني سروس تي بو لايه ني مروفايه تي، جو ئ كه سايه تيبه كا به هه مه ينه ر ل سه ر كه سايه تيبيا ويدا زال كره. عه لي ئك ژ عه ر بين شيبه يين عيراقن بوويه و ئارمانجا وي و يا گه لي كورد ئيكه ئەو ئي سه ره به ستي و ئازاد خوازي و رزگار بوونه ژ بن ده ستن دو ژمني.
 - ئەهه كيه؟ (حه سن)

هه قالا ويه، پاشه روژا ويه. روژ بوو روژ ئي، گر ئدانا وي ب وي ئ ئي هه مكمتر دب ت. وه لاتن خوه ژي بر دكت. كور ئ وان يين چهن د هه يفي، تامه كا دي يا دا يه ژيانا وان. به رخودانا وي خو رتتر كره يه. (ش. پ: ل 39، ل 40).
 ل قير ئ خوياد بيت، ره شيد د چوار چوق ئ كه سايه تيبيا وه رگر دا يه، و بي ي پشت به ستن ل سه ر وي ئ ئي ژيانا وي و پاشي كه سايه تيبيا وي دي به ره ف تيك چوون ئ هه چيت، كه واته ناله باريا ره وشا ئابووري، راميار ي و جفا كي يا وه لاتن وي مه تر سي ل سه ر پاراستنا مانا وي په يدا كرينه و ئەو نه شيابه د ره وشه ك وه ساندنا كه سايه تيبه ك به ره هه مه ينه ر بيت، له ورا به ره ف ئەو روپا هه چوويه، ل وي ر ئ ئي ژبه ر بيان بيا وه لاتن كو بوويه ئەگه ر ئ سه ره كي بكه قبت ه د چوار چوق ئ كه سايه تيبه كا وه رگر دا و لايه ني سروس تي ل سه ر لايه ني مروفايه تي د كه سايه تيبيا ويدا يين زال بيت.

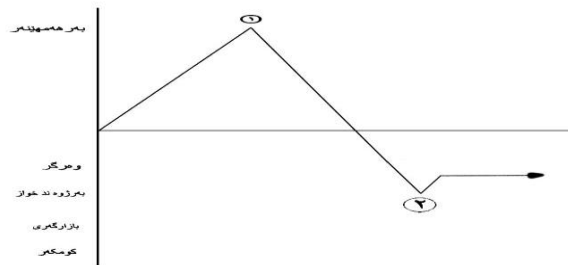
1- كه سايه تيبه كا به ره هه مه ينه ره، ب شه هيد بوونا وي د كه سايه تيبه كا به ره هه مه ينه ردا، ل ئاستن به ره هه مه ينه رين دميين ت.
 1-2-3-5- ره شيد جه زائيري:
 ره شيد، پشتي دچيته ئەو روپا، وه كو په نابه ر نه شپ ت پشت به ستن ل سه ر شيانين خو بكه ت د ريقه بر نا ژيان ئدا، به لكو ب پشت به ستن ل سه ر بيكه ينانا خيزانن ل گه ل كه سه كئ ل چيك شيابه خو جه ببيت و ماف ئ په نابه رين وه ر بگريت.
 ره شيد جه زائيري، ئەهه پتر ژ دهه سالايه ل چيك. وي ئي وه ك گه له ك تولازيان، ئين خوه هه مين ل كولانين ئورؤپا ب نه خوه شي و دكه مين په نارين هه بورانديه. ماف ئ په نابه رين ل چو وه لاتان نه وه رگرتيه. وه لاتن وي ئي گه را بيكر ي و هه زاري و شه رايه. ل چيك د كوشا ژنه كا چيكي دا په نابه ر ي وه رگرتيه. ئەو ئن وه لاتن ويه، دا يكا ويه،

- ئەز دئ چم، تو زێره ئانی بکه. (حهسن)
 - نه ئەز دئ چم و ته ئاگه ژ من ههبت! (لاوین)
 - باوهریکه، ئەز دئ چم.
- ب گورا شههیدا ئەز دئ چم، لی هیقیه ههکه ر شههید بووم، لهشی من نههیلنه د ئاف دۆژمنی دا... (ش. پ: ل 180، ل 181).
- کەسایەتیا لاوینی، پشتی سەرهلانی و ل ژ دەرڤە و هەلاتی، بەرەف بەرزۆوە نەخۆزاییڤه دچیت، لەورا ب تئ مژویلی ب رێڤه برنا خیزانا خۆیه ل دویف یا دشیانین ویدا، و بەرزۆوە نەدییا خیزانا وی ل بەری یا هه تشتی یه.

1- رهشید جهزائی نه بهرهمهینه ره یا بهرزۆوه نەخۆزان ژ بهر رهوشا ناله بار یا وهلاتی و ههزاریین. 2- بهرەف کەسایەتییەکا وەرگەر ل دەمن دچیتە ئەوروپا. 1-2-6- لاوین:

لاوین، دەستیڤکێ خودان کەسایەتییەکا بەرهمهینه ره، ئەو خەباتکەر و شورە شگێرەکی ئازا و چاف نەترس بوو. خودان هزر و قیان و چالاکییەک بەهه مەینەربوو، ژ پێخەمەت ئازادیا وهلاتی خەباتکریه و یین ئامادەبوویە ل سەر ئەوئ رێیی بهیته شههیدکرن، ب تئ خەلک و گەل و وهلاتی وی ئازادبیت. ب شیوهیی فلاشباک ئەف چەندە دەیتە دیارکرن و کەسایەتییەکا وی دەیتە بیرا حەسەنی:

ماددی، هه مان جۆرین کەسایەتییژی یین ئیریک فرۆمی داینه دیارکرن، بەرجه سته دبن، کهواته نقیسەر شیایه خواندنه کا دەر ووناسییا هویر ژ بۆ تاکین جفاکی کوردی بکهت.

2- د کەسایەتییە سەرەکی (حهسن) یدا، رویدان هەمی ل دور وی دزقن و ل دەسپێکی تا دوماهییا بەرهمە ئەدەبی، یین پشکداره و مهودایه کێ درێژ ژ ژبانا وی دەیتە به حسکرن، لەورا زیدەتر، گۆهورینین کەسایەتیی د کەسایەتیییا ویدا دەیتە به حسکرن، سەبارەت کەسایەتیییا

1- لاوین بەرهمهینه ره، ل دەمن شوروشتن. 2- بهرەف کەسایەتییەکا نه بهرهمهینه ره یا بهرزۆوه نەخۆزان دچیت، پشت دچیتە ئەوروپا.

ئەنجام

1- د کەسایەتییەکا کەسایەتییین رۆمانا (شهقین پراگ) دا، چونکی هه مان رهه ندين کەسایەتییەکا د واقعیدا ب خوڤه دگريت، ژ رهه ندين جهسته یی، دەر وونی، جفاکی و

دهروونی بکەت و رهخنی ل فرۆید بگریت ب گرنگی نه دانا وی ب هیزین کۆمه لایهتی و ئابووری د ئاڤا کرنا که سایه تییدا.

لیستا ژێدهران

ئیک- پەرتوک:

أ- ب زمانی کوردی:

ئەرستۆ، (۲۰۰۴)، هونەری شیعەر، و: عەزیز گەردی، چاپخانە ی گەنج، سلێمانی.

پەروین عەبدوللا، (۲۰۰۸)، رەگەزەکانی دراما لە شیعەری لیریکی کوردیدا، چاپخانە ی سەردەم، سلێمانی.

حەسەن ئیبراھیم، (۲۰۰۶)، شەقێن پراگ، ژ وەشانین ئیکەتیا نقیسه رین کورد، دهوك.

حەمە سەعید حەسەن، (۲۰۱۸)، رۆمان و ژیا ننامە، ناوەندی ناوێر بۆ چاپ و بلۆکردنەو، هەولێر.

خالد میکائیل بەرواری، (۲۰۱۹)، تیۆرین کە سایه تی، چاپخانا تەهران، ئیران.

سەعید شاملو (د)، (۲۰۱۰)، قوتابخانە و تیۆریەکانی دەروونزانی کە سایه تی، و: فرمێسک رزگار محەمەد و سیدۆ داود عەلی، چاپخانە ی گەنج، سلێمانی.

سەنگەر قادر شیخ محەمەد حاجی، (۲۰۰۹)، بنیاتی گێرانەو ل داستانی (مەم و زین) ی ئەحمەدی خانی و رۆمانی (شارە موسیقارە سپیەکان) ی بەختیار عەلی دا، چاپخانە ی خانی، دهوك.

کۆمەلێک نووسەر، (۲۰۱۹)، ئەریک فرۆم: نمونە ی بیربیری مروفدۆست، چاپخانە ی سەردەم، سلێمانی.

عزالدین احمد عزیز، (۲۰۲۱)، بنەمایین دەروونناسیا گشتی، بادینیکرن: سیف الله علی مایی، چاپا دووی، چاپخانا تەهران، ئیران.

ب- ب زمانی عەرەبی:

اریک فرۆم، (۲۰۰۰)، فن الحب، ت: مجاهد عبدالمنعم مجاهد، ر دار العودة، بیروت.

اریک فرۆم، (۲۰۰۴)، فن الاصغاء، ت: محمود منقذ الهاشمي، الاتحاد الكتاب العرب، دمشق.

اریک فرۆم، (۲۰۰۷)، الانسان من اجل ذاته، ت: محمود منقذ الهاشمي، من منشورات وزارة الثقافة، الاردن.

اریک فرۆم، (۲۰۱۰)، ثورة الامل، ت: مجاهد عبدالمنعم مجاهد، دار يوسف کمال للطباعة، القاهرة.

اریک فرۆم، (۱۹۸۷)، الانسان بين الجوهر و المظهر، ت: سعد زهران، المجلس الوطني للثقافة و الفنون و الادب، الكويت.

ایریک فرۆم، (۱۹۷۲)، الخوف من الحرية، ت: مجاهد عبدالمنعم مجاهد، المؤسسة العربية للدراسات و النشر، بیروت.

الفريد ادلر، (۲۰۰۵)، الطبيعة البشرية، ت: عادل نجيب بشري، المجلس الاعلى للثقافة، القاهرة.

باربرا انجلز (د)، (۱۹۹۱)، مدخل الى نظريات الشخصية، ت: فهد بن عبدالله بن دليم (د)، دار الحارثي للطباعة و النشر، الطائف.

حسن بحراوى، (۱۹۹۰)، بنية الشكل الروائي، مركز الثقافي العربي، بيروت.

حسن حماد، (۲۰۰۵)، الانسان المغترب عند اريك فروم، مكتبة دار الكلمة، القاهرة.

لاوهکی وهکو که سایه تییا حوسین، ئازاد هەولێری، رهشید جه زائری، ... هتد، چونکی رۆل وی د بەرهمی ئە دەبیدا، کیمتره، رێژهیه کا کیم یا گۆهورینان د که سایه تییا ویدا دروست دبن.

۳- که سایه تییا بەرهمه تییا نوینه راتییا ویزدان و پەروەردەیا مروفایه تییا ل دەف حەسەنی دکەت و که سایه تییا نه بەرهمه تییا نوینه راتییا پیدتیین لاهوکی وهک حوسین، هه قزینا حەسەنی، و ... هتد، خویا دبیت نوینه راتییا پاراستنا بەرژه وەندیین غەریزیین که سایه تییا دکەت.

۴- حەسەن وهک که سایه تییا سەرەکی دکە قیته د ناڤهرا که سایه تییا بەرهمه تییا خۆ کو ل سەر پەروەردە بوویه و که سایه تییا بەرژه وەندخوازا نوینه راتییا پیدتیین وی دکەت و ب ئەگەرئ نه بوونا شیاین زالبوونی و پەیدا کرنا هه قسه نگیی د ناڤهرا قان دوو جۆره که سایه تییا نده قسه نگیی دەروونیا وی تیک دچیت و توشی بەرژه بوون و هاڤیوونی دبیت.

۵- ژ ئەگەرئ نزمبوونا ئاستی بەرهمه تییا ل دەف که سایه تییا سەرەکی (حەسەن) ی، ب پشتبەستن ل سەر بیروبووچوونین هه قزینا خۆ و هه قالی خۆ حوسینی ئەو بەرهف که سایه تییا وەرگره دچیت. که سایه تییا لاهوکی وهکو حوسین کو ژ ئەگەرئ نه بوونا ژینگه هه کا گونجای ژ بۆ ب دەستقه هینانا تایبه تمەندیین بەرهمه تییا و ملکه چبوونا ل بن دەستهلانا بابی خۆ، ئەو هەر د ژین زاروکییا خۆدا دکە قیته د چوارچووی که سایه تییا وەرگره، بەلێ که سایه تییا وهکو رهشید جه زائری پیدتییا بەرهمه و امبوونا ژیا ناوی ب بەختەو هری ئەوی بەرهف که سایه تییا وەرگره دبهت.

۶- که سایه تییا لاهوکی حوسین، ژ ئەگەرئ زالبوونا نه بەرهمه تییا ویدا هەر ژ زاروکییا وی، پشتی ژ بن دەستهلانا بابی خۆ رزگار دبیتژی هەر د نه بەرهمه تییا دمییت و بەرهف که سایه تییا بازارگه ریفه دچیت، ل دویقدا ژ ئەگەرئ کارتی کرنا دژوار یا هه ژاریین، ل گهل بازارگه ریف وی بەرهف که سایه تییا کومکەرژێ قه دبهت.

پەراویز

(*) ئیریک فرۆم (Erich Fromm 1900 - 1980)، زانا و شرۆڤه کارئ دەروونی و جفاکی ی ئەلمانی، ئیک ژ فەیلەسوڤ و بیرمەندی سەدئ بیستئ دەیتە هژمارتن. هزروبیرین (کارل مارکس) ی یین کۆمه لایهتی و (فرۆید) ی یین شلۆڤه کرنا دەروونی کاریگه ریه کا مەزن ل سەر ئاڤا کرنا بیروبووچوونین دەروونییین فرۆمی هه بوون. تیگه هشتنا فرۆمی د بیاڤین خواندن و زانستین کۆمه لایهتی و فەلسه فیدا یا بەرفره بوو، ئەف چەندە بۆ ئەگەر ل سەر گەلەک لایه نین تیۆرا شرۆڤه کرنا دەروونی و بکارهینانا وئ ئاشنا بییت. ل دویقدا ئەف مهیل و ئاراسته بوونه ئەگەر فرۆم بایکۆتا قوتابخانا شرۆڤه کرنا

س: نامين نه كادمي:

ا- ب زمانن كوردي:

نه قراز سلیمان حاجی، (۲۰۱۵)، کارتیکرنا ره هه ندين دهر وونی ل
سه ر زمانن شعری (نه حمه دي نالیه نند)، ناما ماسته ری،
سکولا نادابن، زانکویا دهوك.

عه ونی نه مین عومر، بنیاتی کاره کتر له دوو رومانن (فه رهاد
پیربال) به نموونه ی (مولازم ته حسین و شتی تریش) و
(هوتیل نه وروپا)، پله ی ماسته ر، کولیژی په روه رده،
زانکوی سه لآحه دین، هه ولیر.

معتصم احمد حمد امین، (۲۰۱۲)، بنیاتی توخمه کانی گیرانه وه له
چیرۆکه کانی (شیرزاد حه سه ن) دا لیکۆلینه وه به کی
(تیوری - پراکتیکی) یه، پله ی ماسته ر، فاکه لتی زانسته
مروفايه تیی و کۆمه لآيه تیییه کان، زانکوی کویه.

ب- ب زمانن عه ره بی:

رقیه طیایره، (۲۰۱۵ - ۲۰۱۶)، البنية الاجتماعية و النفسية للانسان
المعاصر عند اريك فروم، رسالة ماستر، کلیه العلوم
الانسانية و الاجتماعية، قسم الفلسفة، جامعة محمد بو
ضیاف، المسيلة - الجزائر.

سید محمد غنیم (د)، (۱۹۷۵)، سیکولوجية الشخصية، دار النهضة
العربية، القاهرة.

فیصل عباس (د)، (۱۹۹۰)، اسالیب دراسة الشخصية، دار الفكر
اللبناني، بيروت.

فیصل عباس (د)، (۱۹۹۶)، التحليل النفسي و الاتجاهات
الفرويدية، دار الفكر العربي، بيروت.

ک. هول و ج. لندزی، (۱۹۷۱)، نظريات الشخصية، ت: فرج احمد
فرج و الاخرون، ر، هيئة المصرية العامة للكتاب و النشر،
القاهرة.

محمد سید عبدالرحمن (د)، (۱۹۹۸)، نظريات الشخصية، دار
البناء للطباعة و النشر، القاهرة.

محمد عزام، (۲۰۰۵)، شعرية الخطاب السردی، اتحاد الكتاب
العربية، دمشق.

ج- ب زمانن ئینگلیزی:

GORDON W. ALLPORT, (1961), PATTERN AND
GROWTH IN PERSONALITY, NEW YORK, HOLT
RINEHART AND WINSTON.

دوو: گوڤان:

ا- ب زمانن عه ره بی:

جمال تالی و نورالدين تاويريريت، (۲۰۱۳)، الاغتراب من الفكر
الفلسفی الى ما بعد الحداثه، مجلة الحكمة للدراسات
الفلسفية، مجلد ۱، عدد ۱، الجزائر.

الخلاصة

الشخصية، واحدة من العناصر الرئيسية في الاعمال الأدبية وهي الدعامة الرئيسية في بناء الرواية. نظرا لأهميته فقد تم العديد من الدراسات من وجهات نظر مختلفة ومن بينها وجهة نظر نفسية. يدرس علماء النفس الشخصيات وفقا لسلوك كل شخص في المجتمع ويقسمونها إلى عدة أنواع، وفق آراء سيغموند فرويد وألفريد ادلر و إريك فروم. إريك فروم، صنفها حسب علاقة الشخصية بالمجتمع ودورها وواجباتها في الإنتاجية وعدم الإنتاجية. تحاول الدراسة الحالية توضيح دور علم النفس الشخصية في الأدب وفقا لنظرية فروم في الرواية "ليالي براغ" من تأليف "حسن إبراهيم".

الكلمات الدالة: الشخصية، علم النفس، إريك فروم، ليالي براغ.

CHARACTER IN PRAGUE NIGHTS BY HASSAN IBRAHIM ACCORDING TO THE PSYCHOLOGICAL THEORY OF ERICH FROMM

HARJEEN YASSEN ISMAIL and IMAD WAISI KHALID

Dept. of Kurdish, College of Languages, University of Duhok, Kurdistan Region-Iraq

ABSTRACT

Character is considered one of the basic literary genres and the pillar for writing a novel. Because of the significance of this genre, several studies on various aspects have been conducted. The psychological aspect is one of these.

Psychiatrists investigate the qualities of each person in society based on their behavior and categorize them based on the beliefs of Sigmond Freud, Alfred Adler, and Erich Fromm.

Erich Fromm sheds light on the relationship between characters and society, classifying their tasks and responsibilities according to productivity and nonproductivity.

This research attempts to analyze the term "character" in literary genres using Erich Fromm's psychological theory and applying it to Hassan Ibrahim's "Prague Nights."

KEY WORDS: Character, Psychology, Erich Fromm, Novel, Prague Nights